

**РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ,
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ**

**(НАЦРТ)
ПРАВИЛНИК
О НИВОУ И ОБЛИКУ СЕЛЕКЦИЈСКИХ МЕТОДА
У ПРОИЗВОДЊИ МАТИЦА ПЧЕЛА**

Бања Лука, новембар 2014. године

На основу члана 7. став 4. Закона о пчеларству ("Службени гласник Републике Српске", број 52/10), и члана 82. став 2. Закона о републичкој управи („Службени гласник Републике Српске», бр. 118/08, 11/09, 74/10 и 86/10), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

**ПРАВИЛНИК
О НИВОУ И ОБЛИКУ СЕЛЕКЦИЈСКИХ МЕТОДА
У ПРОИЗВОДЊИ ПЧЕЛИЊИХ МАТИЦА**

I ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(1) Овим Правилником прописују се основна начела узгоја, селекције, репродукције и тестирања пчелињих матица, ниво и облици селекцијских метода, начин прикупљања података, начин израчунавања резултата теста и узгојне вриједности, те њихово објављивање.

(2) Узгојни циљ који се жели постићи доношењем овог правилника јесте уједначавање квалитета узгојених матица, усмјеравање узгоја и селекције на повећање производње и квалитета пчелињих производа, селекција толерантности на болести и побољшање одлика понашања пчела.

Члан 2.

Појмови који се користе у овом правилнику имају сљедеће значење:

1) репро центар – регистровани пчелињаци у којима се врши селекција, узгој и репродукција пчелињих матица.

2) тестна станица - мјесто гдје се тестирају кћерке матица родоначелница.

3) матица родоначелница - матица од које се узима генетски материјал (матична ларва) и која је у периоду селекције потврђена као матица добрих особина битних у пчеларству.

4) линија пчела - појам у генетици који се односи на познато поријекло пчела, тј. познату и кроз селекцију позитивно доказану матицу и њено потомство.

5) стартер - пчелииње друштво у које се пресађује генетски материјал (матична ларва) и које га његује до пребацивања у билдер.

6) билдер - пчелииње друштво у које се пресађује генетски материјал (матична ларва) и које га његује до пребацивања у оплодњак.

7) оплодњак (нуклеус) - кошница малог формата у којој се налази млада неспарена матица до момента оплодње и залијегања јаја

8) тестирање - испитивање својстава пчелињих матица

9) перформанс тест – тест на сопствени раст и развој

10) прогени тест – тест којим се тестирају особине потомства.

Члан 3.

(1) Репро центар мора испуњавати сљедеће услове:

1) имати најмање 100 пчелињих заједница, смјештених у исти тип кошница, лоцираних на истом мјесту и удаљених од осталих пчелињака најмање 3 километра, адекватну опрему и просторије за манипулацију генетским материјалом,

2) имати лице оспособљено за производњу матица,

3) имати матице које су прошле тестирања у складу са овим Правилником.

(2) Регистар узгајивача селекционисаних матица и репро-центра води Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске (у даљем тексту: Министарство).

(3) Тестна станица мора имати најмање 18 пчелињих заједница, смјештених у исти тип кошница, лоцираних на истом мјесту.

(4) Тестна станица и репро центар не могу бити регистровани код истог пчелара.

(5) Рад репро центра и тестне станице је под сталним надзором Стручног тима кога рјешењем формира министар, а чине га по један представник Министарства, научне институције и Савеза удружења пчелара Републике Српске (у даљем тексту: Савез).

Члан 4.

(1) Пчелар заинтересован за производњу и стављање матица у тест подноси захтјев Министарству у писаној форми.

(2) Поводом захтјева из става 1. овог члана стручни тим Министарства провјерава испуњеност услова из члана 3. став 1. и 2. на лицу мјеста о чему сачињава записник и даје препоруке у погледу испуњености услова.

(3) На основу записника стручног тима Министар издаје рјешење којим се пчелару одобрава производња и стављање матица у тест.

Члан 5.

(1) Приједлог за постављање тестне станице подноси Савез у писаној форми Министарству са именима предложених пчелара.

(2) Одабир пчелара на чијем пчелињаку ће бити постављена тестна станица врши стручни тим на основу провјере испуњености услова из става 3. члана 3. утврђивањем чињеничног стања на лицу мјеста о чему сачињава записник и даје препоруке у погледу испуњености услова.

(3) Министар на основу записника стручног тима из става 2. овог члана издаје рјешење пчелару о постављању тестне станице у пчелињаку за период од 3 године уз могућност продужења уговора.

(4) Рјешење из става 3. овог члана ставља се ван снаге у случају:

- 1) на лични захтјев пчелара,
- 2) престанком обављања пчеларске дјелатности,
- 3) брисањем из Регистра пчелара.

(5) Министар укида рјешење из става 6. овог члана у случају ако:

- 1) је рјешење донесено на основу нетачних података,
- 2) престане да испуњава услове прописане овим правилником,

3) не придржава се прописаних услова заштите природе.

Члан 6.

(1) Добијени резултати тестова достављају се Министарству.

(2) Министарство доставља резултате пчелару чије су матице биле у тесту, Савезу и ставља на увид јавности.

Члан 7.

(1) Захтјев за добијање рјешења за регистрацију репро-центра подноси пчелар Министарству у писаној форми.

(3) На основу утврђених чињеница и мишљења у складу са ставом 2. овог члана, Министар доноси рјешење.

(4) Регистар узгајивача селекционисаних матица и репро-центара води Министарство.

(5) Рјешење из става 3. овог члана ставља се ван снаге у случају:

- 1) на лични захтјев пчелара,
- 2) престанком обављања пчеларске дјелатности,
- 3) брисањем из Регистра пчелара.

(6) Министар укида рјешење из става 3. овог члана у случају ако:

- 1) је рјешење донесено на основу нетачних података,
- 2) престане да испуњава услове прописане овим правилником,
- 3) су резултати тестирања двије године узастопно испод
- 4) не придржава се прописаних услова заштите природе.

II ТЕСТИРАЊА У РЕПРО ЦЕНТРУ

Члан 8.

(1) Узгајивач матица је дужан да унутар свога пчелињака континуирано прати и оцјењује све производне заједнице са припадајућим матицама.

(2) Контролни прегледи врше се у јесен и у прољеће.

(3) Контролним прегледом прате се сљедеће особине пчелињих заједница и матица:

- 1) способност презимљавања,
- 2) квалитет полагања јаја (компактност легла),
- 3) брзина прољећног развоја,
- 4) мирноћа пчела на оквирима,
- 5) агресивност пчела при отварању кошнице (одбрамбени нагон),
- 6) ројидбени нагон,
- 7) снага пчелиње заједнице током године,
- 8) продуктивност,
- 9) хигијенско понашање пчела,
- 10) толерантност на варозу.

(4) Тестериње на особине хигијенског понашања и толерантности на варозу из става 3. овог члана, тачке 9. и 10. врши се само на изнадпросјечним заједницама које ће се потенцијално користити за узгој нове генерације матица.

(5) Сви подаци и оцјене уписују се у узгојни картон за сваку пчелиње заједницу чији се образац налази у прилогу овог Правилника и чини његов саставни дио (Прилог 1).

Члан 9.

(1) Матице од којих се узима генетски материјал (ларвице) за узгој нове генерације матица бирају се из пчелињих заједница које су показале најбоље резултате у току тестирања.

(2) У основе вјештачких матичњака пресађују се ларвице старе 6 до 12 сати.

(3) Рам са пресађеним ларвицама додаје се у стартер гдје се врши формирање матичњака, а затим се пребацује у билдер на довршавање матичњака, или се користи исто пчелиње друштво.

(4) Довршен и затворен матичњак пребацује се у оплодњак у којем се излеже матица.

(5) Матица се спарује слободно у природи са већим бројем трутова.

Члан 10.

(1) Спарене матице се после полагања јаја обиљежавају обојеном плочицом са арапским бројевима од 1 до 99.

(2) Осим обиљежавања матица из става 1. овог члана, врши се обиљежавање сваке кошнице арапским бројем.

(3) Обиљежене матице се пакују у транспортне кавезе и достављају у тестну станицу на тестирање.

III ТЕСТИРАЊА У ТЕСТНОЈ СТАНИЦИ

Члан 11.

(1) Прогени тест започиње од пријема матице у тестну станицу и траје до краја њезиног тестирања.

(2) Матице кћерке се тестирају на следеће особине:

- 1) квалитет полагања јаја (компактност легла),
- 2) мирноћа пчела на оквирима,
- 3) агресивност пчела при отварању кошнице (одбрамбени нагон),
- 4) ројидбени нагон,
- 5) снага пчелиње заједнице током године,
- 6) продуктивност,
- 7) хигијенско понашање пчела,
- 8) толерантност на варозу,
- 9) способност презимљавања,
- 10) брзина прољећног развоја.

(3) Сви подаци и оцјене уписују се у узгојни картон за сваку пчелиње заједницу чији се образац налази у прилогу овог Правилника и чини његов саставни дио (Прилог 1).

IV МЕТОДЕ ОЦЈЕЊИВАЊА

Члан 12.

(1) Способност презимљавања изражава се оцјеном од 1 до 4 и то:

- 1) 1 - заједница није преживјела,
- 2) 2 - лоша заједница која је преживјела уз прихрану,
- 3) 3 – добра заједница која је прихрањивана,
- 4) 4 – добра заједница која није прихрањивана.

(2) Компактност легла изражава се удјелом празних ћелија у најбољем дијелу рама са поклопљеним леглом то:

- 1) 1 – веома много празних ћелија,
- 2) 2 – много празних ћелија,
- 3) 3 – мало празних ћелија,
- 4) 4 – веома мало празних ћелија.

(3) Брзина прољећног развоја представља број запосједнутих оквира са леглом и број запосједнутих оквира са пчелама и изражава се оцјеном од 1 до 4 и то:

- 1) 1 – слабо развијена заједница,
- 2) 2 – средње развијена заједница,
- 3) 3 – добро развијена заједница,
- 4) 4 – веома добро развијена заједница.

(4) Мирноћа пчела на оквирима се изражава оцјеном од 1 до 4 и то:

- 1) 1- немирне, пчеле при вађењу оквира полијећу и напуштају саће,
- 2) 2 – узнемирене, понеке полијећу са саћа
- 3) 3 – нормалне, пчеле се крећу по саћу према дијелу саћа на којем је мед,
- 4) 4 – врло мирне, пчеле приликом руковања оквирима мирно ходају по саћу.

(5) Агресивност пчела при отварању кошнице (одбрамбени нагон), изражава се оцјеном од 1 до 4 и то:

- 1) 1- агресивне, пчеле нападају при отварању кошнице, а при прегледу боду пчелара,
- 2) 2 – мало агресивне, пчеле су изразито немирне, полијећу и покушавају убости,
- 3) 3 – нормалне, пчеле се немирно крећу, понеке полијећу и не нападају,
- 4) 4 – врло благе, пчеле приликом отварања кошнице и руковања мирно ходају и не излијећу.

(6) Ројидбени нагон пчела изражава се оцјеном од 1 до 4 и то:

- 1) 1 – изројене, упркос проведеним мјерама за спречавање ројења, заједница се изројила,
- 2) 2 – ројиве, ројидбени нагон је могуће спријечити тек додавањем више оквира са сатним основама или цијелог наставка,

3) 3 – појава матичњака, појива ројидбеног нагона може се спријечити уобичајеним поступцима превјешавања оквира са леглом и додавањем сатних основа,

- 4) 4 – без ројидбеног нагона.

7) Снага пчелиње заједнице при прегледу представља број запосједнутих оквира са леглом и број запосједнутих оквира са пчелама и изражава се оцјеном од 1 до 4 и то:

- 1) 1 – слабо развијена заједница,
- 2) 2 – средње развијена заједница,
- 3) 3 – добро развијена заједница,
- 4) 4 – веома добро развијена заједница.

(8) Продуктивност пчелиње заједнице се изражава приносом меда по кошници у шта улази извртани мед и мед који остаје у кошници за зимовање и изражава оцјеном од 1 до 4 и то:

- 1) 1 – слаб принос,
- 2) 2 – осредњи принос,
- 3) 3 – добар принос,

4) 4 – веома добар принос.

(9) Хигијенско понашање пчела тестира се „пин-тестом“ који се спроводи тако да се ромбом прекрије 100 ћелија затвореног легла, а затим танком иглом избуши 50, а мјери се временом уклањања настрадалог легла и изражава оцјеном од 1 до 4 и то:

- 1) 1 – након 48 сати пчеле нису потпуно очистиле избушене ћелије,
- 2) 2 – након 48 сати пчеле су очистиле избушене ћелије,
- 3) 3 – након 24 сата пчеле су очистиле избушене ћелије,
- 4) 4 – након 12 сати пчеле су очистиле избушене ћелије.

(10) Толерантност на варозу изражава се бројем природно отпалих вароа у периоду од 10 дана, уз понављање теста након 60 дана и изражава оцјеном од 1 до 4 и то:

- 1) 1 - слаба толерантност,
- 2) 2 – средња толерантност,
- 3) 3 – добра толерантност,
- 4) 4- веома добра толерантност.

Члан 13.

(11) Методе које се примјењују за тестирање матица у тестној станици идентичне су методама којима се тестирају пчелиње заједнице и матице у репро центру.

(12) Оцјењивање на одређену особину мора се обавити код свих заједница у једном дану.

V ОЦЈЕНА УЗГОЈНИХ ВРИЈЕДНОСТИ ПЧЕЛИЊИХ МАТИЦА

Члан 14.

(1) Матица је постигла узгојни циљ уколико је у току двогодишњег тестирања на тестној станици оцијењена минималном просјечном оцјеном 2,5.

Члан 15.

(1) Одабир матица родоначелница које ће се користити за даљњу репродукцију, врши се на основу узгојне вриједности коју добијамо њеним перформанс тестом и испитивањем особина матица–кћерки прогеним тестом у тестној станици.

Члан 16.

(2) За репродукцију селекционисаних матица води се евиденција спаривања и отпреме спарених матица коју води узгајивач у репро центру.

VII ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 17.

Стручни тим је обавезан да изврши контролу производње и узгоја матица у:

- 1) репро центрима најмање једном у току године,
- 2) тестним станицама најмање два пута у току године.

Члан 18.

Пчелари којима је издато рјешење о упису у регистар произвођача селекционисаних пчелињих матица на основу прописа који су важили у моменту издавања истих, дужни су своје пословање ускладити са одредбама овог правилника, почев од дана ступања на снагу истог.

Члан 19.

Овај Правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске", а одредбе члана 20. овог Правилника примјењиваће се од 01.01.2016. године.

Број:

Датум:

МИНИСТАР

проф. др Стево Мирјанић

Узгојни картон број _____

Број матице _____

Узгајивач _____

Број кошнице _____

Адреса _____

Број пчелињака _____

Датум оплодње _____

Датум прегледа _____

Редни број	Особина	Оцјена			
		1	2	3	4
1	Способност презимљавања				
2	Квалитет полагања јаја (компактност легла)				
3	Брзина прољећног развоја				
4	Мирноћа пчела на оквирима				
5	Агресивност пчела при отварању кошнице (одбрамбени нагон)				
6	Ројидбени нагон				
7	Снага пчелиње заједнице током године				
8	Продуктивност				
9	Хигијенско понашање пчела				
10	Толерантност на варозу				
11	Збир појединачних оцјена (1+2+...+10)				
12	Просјечна оцјена (Збир/број особина)				

* Картон се попуњава при сваком прегледу заједнице, а најмање једанпут мјесечно. Уколико на пчелињак дође службена особа, ови картони морају бити дати на увид